

64 . Petreștii de Jos | Județ: Cluj | Punct: Cheile Turzii, Peștera Ungurească, Peștera Binder | Anul: 2013

Anul: 2013

Cod RAN: 58927.03

Perioade: Preistorie

Epoci: Paleolitic, Mezolitic, Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Neatribuit, Domestic

Autori: Diana Bindea, Sorin Marcel Colesniuc, Gheorghe Lazarovici, Cornelia Magda Lazarovici Mantu, Dimitrie Pavel Negrei, Cristian Aurel Roman, Cosmin Ioan Suciuc, Sorin Tincu, Ioana Andrada Tudosi, Daniel Adrian Florea, Remus Constantin Dincă, Răzvan Branca

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul de Arheologie "Callatis", Mangalia, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Institutul de Arheologie Iași, Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, Caransebeș, Muzeul "Castelul Corvineștilor", Hunedoara, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Muzeul "Castelul Corvineștilor", Hunedoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara

Raport

În intervalul 15-25 august 2013 am efectuat săpături arheologice sistematice în situl Peștera Ungurească /Peștera Caprelor de la Cheile Turzii. Cercetările noastre s-au concentrat asupra carourilor G-H/5-6, pentru investigarea nivelurilor 2Bb2, 2Bb3, 2Bb4 ale atelierului de bijuterii, reprezentând o suprafață de circa 16-17 m².

Scurt istoric

Cercetările arheologice sistematice au fost reluate în Peștera Ungurească de la Cheile Turzii (jud. Cluj) în anul 2003. Cu ocazia noilor cercetări a fost descoperit un atelier de prelucrare a bijuteriilor din aur și din alte materiale (cupru, scoici, piatră, os). Acest atelier a fost amenajat într-o construcție specială, de tip baldachin, cu o structură de rezistență alcătuită din pari, și nuiele. În interiorul atelierului a fost amenajat un cuptor cu gaură pentru foale. Periodic atelierul a suferit mai multe amenajări din cauza stricăciunilor intervenite pe timpul anotimpului rece, a activității animalelor sau poate și datorită umidității din interior. Tot pământul excavat a fost spălat prin site cu un diametru de 1mm. Acest procedeu a permis descoperirea mai multor bijuterii din aur (mărgele, fragmente de foite), dar și a unor artefacte de mici dimensiuni.

Cercetările din 2013

Cercetările din campania 2013 au avut ca scop epuizarea stratului de cultură în zona atelierului, dar acest deziderat nu a fost atins deoarece se pare că mai sunt încă 7-10 nivele, cu o grosime de circa 15-20 cm. Săpăturile noastre au atins baza nivelului 2B0, marcat de o podină groasă, bătută și bine netezită de 7-9 cm.

În profilul de sud se observă existența nivelurilor inferioare (fig. 1). Fragmentele ceramice culese din profilul săpăturii Berciu-Aldea (definite ca nivelurile 3) au aceleași caracteristici cu cele din nivelurile 2Bb0-2Bb4 aparținând orizontului timpuriu cu toate pastilatele. Acest orizont a fost sincronizat cu Sălcuța, Cernavoda I, Bodrogkeresztúr „ajunse în preajma stadiului de evoluție Herculane II – Cheile Turzii”², confirmat de cele patru date C14 de la Cheile Turzii (fig. 2).

Nivelurilor celor mai timpurii le aparțin unele vase decorate cu caneluri și pictură cu roșu, de factură sălcuțeană prin tehnologie și decor (fig. 3a-b).

Nivelul 2Bb2

Decorul ceramicii constă din caneluri, apăsări, alveole, linii lustruite (fig. 4), incizii în rețea sau benzi

hașurate și din pictură cu brun-cenușiu (fig. 5). Sunt frecvente și decorurile formate din ornamente pictate cu alb sau cruțate din triunghiuri lungi dispuse în forma „dinților de lup”, ornamente din impresiuni în tehnica

„furchenstich”, încrustate cu materie albă. Apare o mare varietate de toarte pastilate realizate pe ceramică fină, semifină, uzuală, dispuse vertical sau orizontal (fig. 6-7). Mai deosebit este un fragment de castron având pe marginea toartei decor cu șnurul (fig. 6b/3).

Nivelul 2Bb3

În acest nivel peste unii stâlpi de la peretele de est al baldachinului era pusă cu fața în jos o piatră (fig. 8a), pentru a sprijini unul din stâlpi. Piatra putea fi folosită și ca nicovală sau ca suport pentru baterea foițelor de aur.

Amintim o lamă mare de tip ferestrău din silex brun-cenușiu (fig. 8c/4). Artefactele din obsidian predomină față de cele din alte materii prime (fig. 8c/2; 19/1-7, 9-12,14-16).

Printre fragmentele ceramice se remarcă un fragment de bol cu decor pictat cu alb, cu motive în tablă de șah și o nervură în relief pe fondul negru al vasului (fig. 9). Pictură cu roșu crud și materie albă este semnalată la Băile Herculane II-III3. Pictură cu alb s-a găsit și la Pecica – Forgaci II, în cultura Bodrogkeresztúr4.

Motivul din triunghiuri (fig. 10a/3), prezent și în nivelul anterior, este frecvent la Cheile Turzii, fiind asociat cu o toartă pastilată (fig. 12). Mai deosebită este o proeminență, un buton pe care prin scurte incizii tăiate în stratul de slip s-a obținut o figură umană foarte stilizată (fig. 11). Ornamentele incizate apar doar pe ceramica semifină (fig. 13a). Pe un fragment din ceramică grosieră sub buză, peste alveole sunt urme de pictură cu negru (fig. 13b/2).

Dimensiunile foarte mici ale unor piese de podoabă (os, scoică, mărgelușe din cochilii de melci, fig. 14a-d), subliniază specializarea meșterilor care lucrau în atelier.

Nivelul 2Bb4

Acesta este ultimul nivel din etapa veche a orizontului cu toarte pastilate (fig. 15). În nivelul următor au loc modificări în arhitectura atelierului, motiv pentru care considerăm că se trece la o etapă mijlocie a orizontului cu toarte pastilate.

În acest nivel au fost descoperite trei tăieturi din foițe de aur (fig. 16a-b), ca și o piesă de aur în formă de frunză (fig. 17), ce sugerează un corp scheletic cu două aripi5. Ea ar fi putut fi aplicată pe îmbrăcăminte sau pe un suport din alt material, în acest caz reprezentând un însemn. Ca tehnică de lucru ne amintește descoperirile de la Moigrad, între care este și o pasăre cu aripile desfăcute în aceeași manieră6.

Ceramica pictată din acest nivel (fig. 18a) păstrează aceeași tehnologie. Pictura este realizată cu alb, constând din motive formate din benzi; peste o toartă pastilată sunt puncte albe. Pe un gât de amforetă apare un decor pictat din tringhiuri care formează în negativ o linie neagră lustruită (fig. 18b). Sunt și fragmente decorate cu incizii adânci, în benzi sau rețea, linii lustruite sau puncte (pe ceramică semifină),(fig.18c). Toartele pastilate apar pe toate categoriile ceramice.

Uneltele descoperite sunt legate mai mult de prelucrarea podoabelor (la rotunjire, scobire etc., fig. 19). La mai toate piesele de obsidian se observă urme de folosire pe muchiile tăioase, probabil de la tăierea piesele fine de aur, scoică sau os.

Atribuirea culturală

Atelierul aparține etapei timpurii a orizontului cu toarte pastilate, Sălcuța IV – Băile Herculane II-III – Cheile Turzii. În câteva studii anterioare am folosit pentru definirea orizontului neolitic termeni diferiți (Cluj-Cheile Turzii ș.a., mai apoi cultura Zau); deoarece prelucrarea noilor materiale descoperite pentru bazele de date este în curs de desfășurare, considerăm necesar a aștepta finalizarea lor pentru precizări suplimentare.

Constatăm prezența unor materiale de tip Bodrogkeresztúr II (forme, decor, unele fragmente pictate),

iar evoluția continuă spre etapa Bodrogkeresztúr III, dar ne vom putea pronunța mai exact asupra aspectelor legate de această problemă după un studiu analitic viitor asupra ceramicii (cu serii și clasifiări).

Orizontul timpuriu poate fi sincronizat cu începuturile orizontului cu toarte pastilate, respectiv Sălcuța IV – Băile Herculane – Cheile Turzii. Diferența între nivele nu este întotdeauna sigură deoarece au avut loc scurgeri sau aruncări voite de materiale mai vechi (Zau și Petrești) la refacerea podelei sau vetrelor. Cu toate depunerile stratigrafice care par la o primă vedere corecte, putem preciza natura și încadrarea orizonturilor doar prin prezența materialelor cele mai târzii.

Obiectivele cercetărilor viitoare: Deși în 2013 am avut autorizație pentru investigarea cu detectorul a zonei adiacente atelierului (unde a fost aruncat pământul din campaniile anterioare anului 2003), independent de voința noastră acest lucru nu a fost posibil, rămând un deziderat pentru campaniile viitoare. Pentru campaniile următoare rămân a fi cercetate vecinătățile de nord a complexului, ca și latura sa de sud.

Note

- (Endnotes)

1 Lazarovici C.-M., Lazarovici Gh. 2013, fragment decorat cu șnurul, fig. 23b.3.

2 Sălceanu I. 2008, p. 10, apud Roman, Dodd Opreșescu 1989, p. 26, 37.

3 Sălceanu I. 2008, p. 125.

4 Luca S. A. 1990.

5 Piese au fost predate la Muzeul Brukenthal din Sibiu.

6 Makkay J. 1989, fig. 14.1; 15.

Informații suplimentare online

[Raportul 5152 din cronică.cimec.ro](http://raportul5152.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
